

มหาวิทยาลัยในสมัยหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง

(พ.ศ. 2475 - พ.ศ. 2485)

รูปแบบและการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยนับแต่ปีก่อตั้งมหาวิทยาลัยแห่งแรกคือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในปี พ.ศ. 2459 มาจนถึง พ.ศ. 2475 นั้นไม่มีการเปลี่ยนแปลงสาระสำคัญของโครงสร้างแต่ประการใด หน้าที่ของมหาวิทยาลัยยังคงทำหน้าที่สอนเพื่อให้ได้ข้าราชการที่ดี กิจกรรมของมหาวิทยาลัยอยู่ในความดูแลของผู้บัญชาการ มหาวิทยาลัย อธิบดีกรมมหาวิทยาลัย และสังกัดอยู่ในกระทรวงธรรมการ (กระทรวงศึกษาธิการในปัจจุบัน) ตลอดมา จนมีการปฏิวัติในปี พ.ศ. 2475 รูปแบบและการดำเนินงานรวมถึงจุดมุ่งหมายและหน้าที่บางประการจึงเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากทั้งในด้านโอกาสการศึกษา และ สาขาวิชา ที่เปิดสอนกว้างขวางขึ้น

การจัดตั้ง

ปี พ.ศ. 2475 นับว่ามีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในประเทศไทยคือ คณะราษฎรได้ยึดอำนาจการปกครองประเทศและเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็น การปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ แนวคิดและการดำเนินงานด้านการปกครองและการศึกษาก็เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะในด้านการศึกษา คณะราษฎรได้วางเป็นหลักการไว้ว่า "จะต้องให้การศึกษาอย่างเต็มที่แก่ราษฎร"¹ เมื่อได้จัดตั้งรัฐบาลแล้ว จึงได้ตั้งกรมการศึกษาขึ้น เพื่อจัดวางแผนการศึกษา เมื่อกรมการคณะนี้ได้ร่างประกาศแผน การศึกษาแล้วก็ได้มีพระบรมราชโองการจัดตั้งสภาศึกษาขึ้นอีกคณะหนึ่ง เพื่อเป็นที่ปรึกษากระทรวง ธรรมการ²

¹ ชัยอนันต์ สมุทวานิชและคณะ, สัตว์การเมือง (พระนคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2514), หน้า 48

² กระทรวงศึกษาธิการ, เรื่องเดิม, หน้า 309

สภาศึกษาได้เสนอแนวคิดและการดำเนินงานด้านการศึกษาหลายประการ โดยเฉพาะในคานมหาวิทยาด้านนี้มีข้อเสนอว่า

" ส่วนจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยก็แนะนำว่า ควรมีคณะวิชาปริญา ดังนี้คือ คณะแพทยศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ และรัฐศาสตร์ ส่วนการสอนแผนกอื่น ๆ นั้น ควรจัดเป็นชั้นประกาศนียบัตรไปพลางก่อน กับแนะนำให้คณะวิศวกรรมศาสตร์ จ้างศาสตราจารย์ต่างประเทศ คือ ศาสตราจารย์วิศวกรรมไฟฟ้า และแนะนำให้ขยายโรงงานและซื้อเครื่องมือทดลองอีกบางอย่าง"³

นอกจากนี้แล้วในปี พ.ศ. 2471 ก็ได้มีพระคำริเรื่องจัดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยของสมเด็จพระพี่ยาเธอเจ้าฟ้ากรมหลวงสงขลานครินทร์ หลวงพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าธานีวัตติ เสนาบดีกระทรวงธรรมการให้ทรงทราบ⁴ และบันทึกความเห็นของกรรมการคำริรูปการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงแต่งตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2473⁵ รายงานทั้งสองฉบับนี้ต่างมีข้อสังเกตและข้อเสนอแนะหลายประการที่เกี่ยวกับมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะในด้านการดำเนินงานให้เป็นอิสระและการเพิ่มสาขาวิชา

จากแนวคิดเรื่องมหาวิทยาลัยในระยะก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง กับข้อเสนอของสภาศึกษาและความต้องการของคณะราษฎรที่จะให้ประชาชนมีความรู้โดยกว้างขวางยิ่งขึ้นนี้เอง เป็นผลให้มีการปรับปรุงจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและจัดตั้งมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองขึ้นมาใหม่

การปรับปรุงจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเริ่มด้วยการตราพระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหา

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 313.

⁴ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี และสำนักงานสภาการศึกษาแห่งชาติ, เรื่องเดิม, หน้า 34.

⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 51.

วิทยาลัย พุทธศักราช 2477 ซึ่งมีผลให้จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีฐานะเป็นนิติบุคคลดำเนินงานในความควบคุมของสภาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีอำนาจอิสระขึ้นในหลายส่วนโดยเฉพาะในด้านวิชาการ ด้านการเงิน และการปกครองภายในมหาวิทยาลัย

ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้เปลี่ยนตำแหน่งผู้บัญชาการมหาวิทยาลัยมาเป็นอธิการบดี กรรมการสภาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประกอบด้วยบุคคลจาก 3 ส่วนคือ (1) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ อธิการบดี คณบดี หัวหน้าแผนกวิชา เป็นกรรมการโดยตำแหน่ง (2) กรรมการที่เลือกตั้งขึ้นจากบรรดาศาสตราจารย์ หรืออาจารย์ซึ่งเป็นหัวหน้าแผนกวิชาคณะต่าง ๆ คณะละหนึ่ง หรือสองคนแล้วแต่สภาจะวินิจฉัย และ (3) กรรมการซึ่งจะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งขึ้นโดยความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎร เป็นจำนวนไม่เกินกว่าสองในสามของจำนวนกรรมการสองประเภทข้างตน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นนายกสภาโดยตำแหน่ง อธิการบดี อุปนายกโดยตำแหน่ง อธิการบดีมีหน้าที่ควบคุมการศึกษาภายในมหาวิทยาลัยให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติ และข้อบังคับของมหาวิทยาลัย รับปรึกษาและให้ความเห็นแก่คณบดี ควบคุมดูแล การเงิน การพัสดุ สถานที่และทรัพย์สินอื่น ๆ ของมหาวิทยาลัย และรักษาวินัยของมหาวิทยาลัย นอกจากนี้ยังมีเลขาธิการสภามหาวิทยาลัย เป็นเลขาธิการมหาวิทยาลัยโดยตำแหน่งและมีหน้าที่ควบคุมการทะเบียนและสถิติควบคุมการบัญชี ตรวจสอบพัสดุ สถานที่ และทรัพย์สินอื่น ๆ ของมหาวิทยาลัย กับทั้งช่วยเหลืออธิการบดีในกิจการทั่วไป⁶

อย่างไรก็ตามการบริหารโดยทั่วไป จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยก็ยังสังกัดกรมมหาวิทยาลัย กระทรวงศึกษาธิการอยู่อย่างเดิม และข้าราชการก็ยังเป็นข้าราชการกระทรวงศึกษาธิการเช่นเดิม

⁶พระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พุทธศักราช 2477 มาตรา 7, 8, 9, 18 และ 19 (ใน รong สยามานนพและคณะ เรืองเดิม), หน้า 592- 595.

พระราชบัญญัติฉบับนี้ยังคงใช้เป็นแม่บทเรื่อยมาจนถึงการเปลี่ยนแปลงมหาวิทยาลัย
ยุคใหม่ใน พ.ศ. 2486

ส่วนมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองนั้น จัดตั้งขึ้นเพื่อสนองความต้องการ
ของรัฐบาลหลังการปฏิวัติที่จะขยายและเผยแพร่ความรู้ทางการเมืองและการปกครองให้กว้าง
ขวางออกไปเพื่อให้ประชาชนได้เข้าใจ และมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศได้ดียิ่งขึ้น ดังคำ
กราบบังคมทูลของวุฒิสภาผู้ประศาสน์การ และพระดำรัสตอบของผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ในพิธี
เปิดมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2477 ว่า

" ยิ่งในสมัยที่ประเทศของเรา ดำเนินการปกครองตามระบอบรัฐธรรมนูญ
เช่นนี้แล้ว เป็นการจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีมหาวิทยาลัยสำหรับประศาสน์ความรู้
ในวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองแก่พลเมืองให้มากที่สุดที่จะเป็นได้ เปิดโอกาส
ให้แก่พลเมืองที่จะใช้เสรีภาพในการศึกษากว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อประโยชน์ของประเทศชาติสืบไป"⁷

คำกล่าวเปิดของผู้สำเร็จราชการ

"ข้าพเจ้ามีความยินดีที่ได้เห็นมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง ตั้งขึ้น
เป็นปีกแผ่นแน่นอน รัฐบาลนี้และสภาผู้แทนราษฎรมีความคิดเห็นอันถูกต้องในการ
ที่จะจัดตั้งมหาวิทยาลัยขึ้น ข้าพเจ้าเห็นสอดคล้องของควมโดยคำที่ท่านกล่าวมาว่า
ในสมัยนี้ประเทศเราจะต้องเผยแพร่วิชาธรรมศาสตร์และการเมืองให้แพร่หลาย
เพื่อปวงชนจะได้รับทราบความเป็นไปในบ้านเมือง ซึ่งทุกคนเป็นเจ้าของ

.....

ขอให้มหาวิทยาลัยนี้ จงเป็นที่เกิดคุณวิชาการเมืองให้นักศึกษามีความรู้เรื่อง
สามารถจะกระทำกิจอันเป็นประโยชน์แก่ชาติและประเทศต่อไปข้างหน้าเถอ"⁸

^{7,8} วิญญู เกรืองาม, นิทรรศการวันธรรมศาสตร์ (พระนคร: โรงพิมพ์มหา
วิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2513), ไม่มีเลขหน้า.

การดำเนินงานจัดตั้งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เริ่มต้้นายปรีดี พนมยงค์ ได้นำ
 เข้าหารือในคณะรัฐบาลหลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้ว เพื่อที่จะยกฐานะโรงเรียน
 กฎหมายขึ้นเป็นมหาวิทยาลัย จนถึงปี พ.ศ. 2476 จึงได้มีการดำเนินการอย่างจริงจังด้วย
 การตราพระราชบัญญัติโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินบริเวณกรมทหาร ร.พัน 4 ร. พัน 5 รวมทั้งคลัง
 แสงคำบอลทาพระจันทร์ จากกระทรวงกลาโหม ให้แก่มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการ
 เมือง เพื่อกำเนินกิจการ⁹

พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองฉบับนี้มีผลให้มหาวิทยาลัย
 วิชาธรรมศาสตร์และการเมือง มีอิสระเป็นนิติบุคคลโดยเฉพาะ การดำเนินอยู่ในความควบคุมดูแลของคณะกรรมการ ซึ่งประกอบด้วยนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมการ
 ผู้ประศาสน์การมหาวิทยาลัย คณะที่คณะต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัยเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง
 และกรรมการโดยคุณวุฒิ ซึ่งจะได้อรรถพระกรุณาโปรดเกล้าฯ โดยความเห็นชอบของสภาผู้
 แทนราษฎร เป็นจำนวนไม่เกินกว่าจำนวนกรรมการโดยตำแหน่ง ทั้งนี้นายกรัฐมนตรีเป็นนายก
 กิตติมศักดิ์ของคณะกรรมการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นนายกคณะกรรมการ และ
 ผู้ประศาสน์การมหาวิทยาลัยเป็นอุปนายกกรรมการโดยตำแหน่ง และเลขาธิการมหาวิทยาลัย
 เป็นเลขาธิการโดยตำแหน่ง¹⁰

นอกจากนั้นแล้วยังโอนคณะนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 ตลอดจนทรัพย์สินและงบประมาณของคณะเหล่านั้นมาขึ้นต่อมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และ
 การเมืองก่อนวันที่ 1 เมษายน 2476 ด้วย¹¹

⁹ เรื่องเดียวกัน ไม่มีเลขหน้า.

¹⁰ พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง พุทธศักราช 2476 ราช
กิจจานุเบกษา มาตรา 7, 8 และ 9.

¹¹ พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง พุทธศักราช 2476, มาตรา

พระราชบัญญัติดังกล่าว ระบุอำนาจหน้าที่ของผู้ประสานการไว้อย่างกว้างขวาง อีกทั้งยังเป็นตำแหน่งถาวรไม่มีวาระแต่ประการใด ผู้ที่ดำรงตำแหน่งนี้จึงมีความสำคัญและมีบทบาททั้งในทางการบริหารและกิจกรรมภายนอกที่เกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัยอีกด้วย อำนาจหน้าที่ของผู้ประสานการมีดังนี้¹² (1) ควบคุมดูแลการศึกษาในมหาวิทยาลัยให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติและข้อบังคับของคณะกรรมการมหาวิทยาลัย (2) รับผิดชอบให้ความเห็นแก่คณะที่ (3) ควบคุมดูแลการเงินและการพัสดุของมหาวิทยาลัย (4) เป็นผู้แทนของมหาวิทยาลัยในกิจการทุกประเภท (5) รักษาวินัยของมหาวิทยาลัย (6) แต่งตั้ง ถอดถอน พนักงานของมหาวิทยาลัยตามระเบียบ

ส่วนคณะที่ ก็มีหน้าที่เฉพาะในคณะ แต่ต้องรายงานกิจการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในคณะให้ผู้ประสานทราบ

การดำเนินงานของมหาวิทยาลัย อาศัยพระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นแนวทางโดยตลอด จนถึงการเปลี่ยนแปลงพระราชบัญญัติ ฉบับใหม่ใน พ.ศ. 2499

กิจการของมหาวิทยาลัยทั้งสองมีพัฒนาการในด้านหลักสูตรและการสอน การวิจัยและการบริการชุมชนดังนี้

หลักสูตรและการสอน

ผู้ที่เข้าศึกษาระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยยุคนี้ นอกจากพวกที่จบมัธยมบริบูรณ์คือมัธยมปีที่ 8 แล้ว ยังเปิดให้พวกที่เรียนค่านอื่น แต่เทียบเท่ากับชั้นมัธยมบริบูรณ์มีสิทธิเข้าเรียนได้ นอกจากนั้นยังมีการศึกษาในระดับปริญญาโทและเอกในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมืองอีกด้วย

ระดับปริญญาตรีนั้น ในระยะต้นมหาวิทยาลัยรับผู้จบในคุณวุฒิต่าง ๆ คือ

¹² พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองพุทธศักราช 2476, มาตรา 18.

ก. ผู้ที่จบชั้นมัธยมศึกษา (มัธยมปีที่ 8) มีสิทธิเข้าสอบคัดเลือกเข้าศึกษาในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้ ส่วนมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์นั้น เขาเรียนได้ทันทีโดยไม่ต้องสอบคัดเลือก

ข. ผู้ที่จบการศึกษาค้นอื่น แต่เทียบเท่าชั้นมัธยมศึกษา ก็มีสิทธิเข้าศึกษาได้เช่นกัน แต่ต้องสอบคัดเลือกของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและจะต้องมีอายุครบ 17 ปี บริบูรณ์ของมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์ดังที่มีระเบียบการของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยกล่าวไว้ว่า

" 1. มหาวิทยาลัยจะรับนักเรียนโดยหลักวิชาความรู้ตามระเบียบต่อไปนี้

ก. นักเรียนผู้มีความรู้สอบไล่ได้ชั้นมัธยมปีที่ 8 ของกระทรวงธรรมการหรือ

ข. นักเรียนผู้มีความรู้ซึ่งกระทรวงธรรมการรับรองแล้วว่า เทียบเท่ากับสอบไล่ได้ชั้นมัธยมปีที่ 8 ตามหลักสูตรของกระทรวงธรรมการ"¹³

ส่วนระเบียบการของมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองก็กล่าวถึงคุณสมบัติของผู้สมัครเข้าศึกษาไว้อย่างชัดเจนเช่นกันว่า

" มาตรา 37 ผู้สมัครเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยเพื่อได้รับปริญญา นั้น จะต้องมีความรู้และพื้นความรู้ดังนี้

(1) มีอายุไม่ต่ำกว่าสิบเจ็ดปีบริบูรณ์ แต่มหาวิทยาลัยอาจยกเว้นให้ผู้ที่มิใช่ต่ำกว่า 17 ปีบริบูรณ์เข้าเรียนได้ เมื่อผู้นั้นสอบไล่ได้ชั้นมัธยมศึกษาของกระทรวงธรรมการ

(2) มีความประพฤติเรียบร้อย ซึ่งต้องมีผู้รับรองหนึ่งคน ผู้รับรองนี้จะต้องเป็นเนติบัณฑิต หรือผู้สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนข้าราชการพลเรือน หรือผู้สำเร็จศึกษาจากคณะนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยหรือผู้ที่ไต่ปริญญาดิปริญญาหนึ่งแห่งมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองนี้ หรือสมาชิกสภาผู้

¹³ "ระเบียบการรับนักเรียน พ.ศ. 2476 ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย" (ใน ร่องศยามานนท์ และคณะ เรืองไควม), หน้า 630.

แพนราษฎร หรือข้าราชการตั้งแต่นั้นประจำแผนกขึ้นไป

(3) สอบไล่ได้มัธยมบริบูรณ์ของกระทรวงธรรมการ หรือสอบความรู้เบื้องต้นของมหาวิทยาลัยนี้ได้ หรือสอบความรู้อย่างอื่นอันมหาวิทยาลัยยอมเทียบให้เท่าวิทยฐานะดังกล่าวข้างตน¹⁴

นอกจากนั้นมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง ในปีแรกของการเปิดสอนยังได้อนุญาตให้บุคคลบางคนเข้าสมัครได้อีกเป็นพิเศษ คือ บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังนี้¹⁵

1. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
2. ผู้แทนสภาตำบล
3. ผู้ที่เป็นข้าราชการในวันประกาศพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งผู้บังคับบัญชารับรองว่ามีความชำนาญในราชการ เป็นพื้นความรู้เพียงพอที่จะเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยได้
4. ผู้ที่เคยเป็นนักเรียนของโรงเรียนกฎหมายกระทรวงยุติธรรม และผู้ที่เคยเป็นนักเรียนของโรงเรียนข้าราชการพลเรือน หรือคณะนิติศาสตร์ และรัฐศาสตร์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แต่ได้ออกจากสถานศึกษาเหล่านี้ไปก่อนเรียนสำเร็จ โดยไม่มีความผิด
5. หมายความว่าชั้น 2
6. ผู้ซึ่งได้รับสิทธิให้ เข้าศึกษาในแผนกนิติศาสตร์ได้ตามข้อบังคับที่ ๒๕ อยู่ในขณะที่ประกาศพระราชบัญญัติฉบับนี้

ในส่วนคุณวุฒิของผู้มีสิทธิได้รับการยอมรับว่าเทียบเท่ากับประโยคมัธยมบริบูรณ์ (มัธยมปีที่ 8) นั้น มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์ได้ประกาศเทียบไว้ดังนี้

- " 1. ประกาศนียบัตรสัตวแพทย์
2. ประกาศนียบัตรโรงเรียนวัดนาวิทยาลัย

^{14, 15} พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง พ.ศ. 2476,

3. ประกาศนียบัตรโรงเรียนนายความ
4. ประกาศนียบัตรนางพยาบาลและแพทย์ผู้ช่วยของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
5. ประกาศนียบัตรแอมเบอร์ ออฟ คอมเมอช
6. ประกาศนียบัตรพลศึกษาเอก
7. ประกาศนียบัตรประโยคครูประถม
8. ประกาศนียบัตรประโยคครูมัธยม
9. ประกาศนียบัตรสัญญาบัตร
10. ประกาศนียบัตรปริญญาของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
11. ประกาศนียบัตรอักษรศาสตร์
12. ประกาศนียบัตรอินเทอร์มิเดียท อินนิเียร์ริงของเบอร์มิงแฮม ยูนิเวอร์ซิตี
13. ประกาศนียบัตรดิโปลมาของฟิลิปปีนส์ เนอร์แมนสตูด
14. ประกาศนียบัตรประโยคครูพิเศษประถม
15. ประกาศนียบัตรแมทริกกุลเลชันแห่งยูนิเวอร์ซิตี ออฟ ลอนดอน
16. ประกาศนียบัตรโรงเรียนอัสสัมชัญคอนแวนต
17. ประกาศนียบัตรโรงเรียนเจนมารี เอส พีจี
18. ประกาศนียบัตรเซนตาครูช
19. ประกาศนียบัตรโรงเรียนเซนต์โยเซฟ คอนแวนต
20. ประกาศนียบัตรแมตริจูลาชัน อินสติทิว ออฟ เทคโนโลยี
21. ประกาศนียบัตรแคมบริจ อินเนอร์ เทมเปิล
22. ประกาศนียบัตรโรงเรียนเพาะเกษตร์
23. ประกาศนียบัตรบิชเลอว์ ออฟ ไฮแอนซ์
24. ประกาศนียบัตรแมทริกกุลเลชัน มหาวิทยาลัยฮ่องกง
25. ประกาศนียบัตรประโยคครูมัธยมกสิกรรม

26. ประกาศนียบัตรเวชชบัณฑิตของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
27. ประกาศนียบัตรวิศวกรรมศาสตร์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
28. ประกาศนียบัตรยูนิเวิลิตีเกอเด มหาวิทยาลัยฮ่องกง
29. ประกาศนียบัตรดิโปลมาเคอตูท คอมเมอร์เชียล
30. ประกาศนียบัตรกฎหมายโร มัน ชั้น 2 ของมิดเดิล เคมเบิด
31. ประกาศนียบัตรยูนิเวิลิตี แคมบริจ
32. ประกาศนียบัตรแพทยสูชาภิบาล
33. ประกาศนียบัตรกฎหมายโรมัน กฎหมายอาชญาและกฎหมายรัฐธรรมนูญของอินเนอร์ เคมเบิด
34. ประกาศนียบัตรยูนิเวิลิตีแคมบริจของแองโกล ไชนีสสกูล ปีนัง
35. ประกาศนียบัตรโรงเรียนเซนต์คาเบรียล
36. ประกาศนียบัตรโรงเรียนราชแพทยวิทยาลัย
37. ประกาศนียบัตร เมโมเรียล เชียงใหม่
38. ประกาศนียบัตร แคมบริจ ลิงคโพร¹⁶

มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองนั้นโดยทั่วไปแล้วไม่มีการสอบคัดเลือก บุคคลที่มีคุณสมบัติครบตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ก็มีสิทธิ์ที่จะเข้าศึกษาได้โดย อย่างไรก็ตามในบางกรณี มหาวิทยาลัยอาจจะจัดสอบได้ดังมีกล่าวไว้ในมาตรา 37 วรรค ว่า "...หรือสอบความรู้เบื้องต้นของมหาวิทยาลัยนี้ได้..." นั้นแสดงว่ามีการสอบคัดเลือกกันอยู่บาง

ผู้ที่จบมัธยมปีที่ 6 ก็มีโอกาสจะเข้าเรียนได้ แต่จะต้องเป็นสตรีมีอายุไม่ต่ำกว่า 16 ปีและไม่เกิน 30 ปี มีความประพฤติดีและร่างกายแข็งแรง¹⁷ เข้าเรียนได้ในโรงเรียนหญิง

¹⁶มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง "รายงานการประชุมคณะกรรมการมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง" ครั้งที่ 4/77 วันที่ 23 มิถุนายน 2478

¹⁷"แจ้งความจุฬา เรื่องรับสมัครผู้เข้าศึกษาในโรงเรียนหญิงครุภักดีและพยาบาลของสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ" (ใน ร่อง สยามานันทและคณะ, เรื่องเดิม), หน้า 638.

กรรมและพยาบาล ของสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถในขณะแพทย์ศาสตร์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คุณสมบัติของผู้ที่จะเข้าศึกษาตามหลักสูตรของมหาวิทยาลัยคงเป็นไปในลักษณะนี้เรื่อยมาจนถึง พ.ศ. 2479 จึงมีการประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2479 ขึ้น แผนนี้ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะเข้าเรียนในชั้นอุดมศึกษาไว้ว่า " ผู้มีความประสงค์จะเข้าเรียนในอุดมศึกษาต้องเรียนสำเร็จชั้นเตรียมอุดมศึกษาก่อน"¹⁸ มีผลให้มหาวิทยาลัยจะต้องจัดตั้งโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาขึ้นมา โดยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยตั้งโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย¹⁹ ขึ้น และมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองตั้งเตรียมปริญญามหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองขึ้น²⁰ ในปี พ.ศ. 2481

เมื่อได้ตั้งโรงเรียนแบบเตรียมอุดมศึกษาขึ้นเช่นนี้แล้ว มหาวิทยาลัยกับผู้ที่จบโรงเรียนเตรียมเข้าเรียนเลยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2483 และในขณะเดียวกันถ้ามีที่เหลือพอ (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) ก็จะประกาศสอบคัดเลือกผู้ที่จะมีชัยมบริบูรณ์(ปีที่ 8) หรือเทียบเท่าเพิ่มเติมได้อีก

ในระดับปริญญาโทนั้นมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนในช่วงระยะเวลานี้คือมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง เริ่มเปิดสอนในปี พ.ศ. 2478 โดยรับผู้ที่มีคุณสมบัติตามมาตรา 39 ของพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองกล่าวคือ

¹⁸กรมวิชาการ, ความเป็นมาของแผนการศึกษาชาติ (พระนคร: โรงพิมพ์มณฑลการพิมพ์, 2504), หน้า 117

¹⁹จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระเบียบโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา (พระนคร: โรงพิมพ์บางกอกไทย, 2482), หน้า 5.

²⁰มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง "ข้อบังคับว่าด้วยเตรียมปริญญาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง" 23 มีนาคม 2480

"ผู้ที่ไ้ปริญญาตรีหรือประกาศนียบัตรจากสถานศึกษาในสยามหรือ ต่างประเทศซึ่ง มีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยนี้ก็ให้ผ่อนผันการศึกษاپริญญาโทได้ทันที แต่ก่อนที่จะผ่อนผันมหาวิทยาลัยอาจกำหนดให้มีการสอบไล่ เฉพาะวิชาที่ผู้นั้นยังมีได้เรียนได้"²¹

ความสำคัญของการพิจารณาคัดเลือกเข้าศึกษาในระดับปริญญาโทนั้น อยู่ที่การเทียบความรู้ในระดับต้นปริญญาตรี ซึ่งในกรณีเช่นนี้มหาวิทยาลัยจะพิจารณาถึงคุณวุฒิที่จะมีป็นเหตุเป็นผล ไร ๆ ไป ดังมีประกาศของมหาวิทยาลัยกำหนดว่า

" ใ้ผู้ที่ไ้ประกาศนียบัตรเนติบัณฑิต ผู้ที่ไ้รับประกาศนียบัตรจากคณะนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และผู้ที่ไ้รับประกาศนียบัตรจากโรงเรียนข้าราชการพลเรือน ได้รับความผ่อนผันให้เข้าศึกษاپริญญาโทได้ทันที ส่วนผู้ที่ไ้ปริญญาหรือประกาศนียบัตรจากสถานศึกษาอื่นในสยามหรือต่างประเทศ ถ้าประสงค์จะขอใหม่มหาวิทยาลัยผ่อนผันให้เข้าศึกษاپริญญาโท ให้ทำคำขอยื่นต่อคณะกรรมการมหาวิทยาลัยพร้อมทั้งหลักฐาน"²²

ในค่านสาวิชาที่เปิดสอนนั้น ในช่วงเวลาดังกล่าวนี้มีการเปิดสอน 2 ระดับ คือ ระดับปริญญาตรีและระดับปริญญาโททั้งมีสาขาวิชาต่าง ๆ แยกตามมหาวิทยาลัยคือ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจัดสอนสาขาวิชาในระดับปริญญาตรีประกอบด้วย²³

1) สาขาวิชาแพทยศาสตร์ ประกอบไปด้วยวิชาทางด้านกายวิภาควิทยา สรีรวิทยา พยาธิวิทยา อายุรศาสตร์ ศัลยศาสตร์ สูติศาสตร์-นารีเวชวิทยา เอกซเรย์ เภสัชศาสตร์ สัตวแพทยศาสตร์²⁴ และพยาบาล-ผดุงครรภ์

²¹พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง พุทธศักราช 2476, มาตรา 38.

²²"ประกาศ นี้นียบัตรวิทยาลัยธรรมศาสตร์ วันที่ 22 มิถุนายน 2477" (ในบุญเขียน วอทอง เรื่องเดิม) หน้า 57.

²³พระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยพุทธศักราช 2477, มาตรา 6.

²⁴จัดเป็นแผนกอิสระในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2) สาขาวิชามนุษยศาสตร์ จัดสอน ภาษาไทย ภาษาโบราณตะวันออก ภาษาปัจจุบัน ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และฝึกหัดครู

3) สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ จัดสอน เคมี ฟิสิกส์ ชีววิทยา คณิตศาสตร์

4) สาขาวิชาวิศวกรรมศาสตร์ จัดสอน วิศวกรรมโยธา วิศวกรรมเครื่องกล วิศวกรรมไฟฟ้า

5) สาขาจิตรศิลป์ มีวิชาเดียวคือ สถาปัตยกรรมศาสตร์²⁵ และในปี พ.ศ. 2482 ก็เปิดสอนวิชาสาขาสังคมศาสตร์เพิ่มอีก 2 วิชา เป็นสาขาวิชาที่ 6 คือ

6) สาขาพาณิชยศาสตร์และการบัญชี²⁶

มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองนั้น จัดสอนระดับปริญญาตรีสาขาวิชาใน ทางด้านสังคมศาสตร์ และนิติศาสตร์ ประกอบด้วยวิชานิติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ และการบูรณาการเรียกว่าวิชาธรรมศาสตร์ซึ่งมีรายละเอียดบ่งไว้ในพระราชบัญญัติของมหา วิทยาลัยธรรมศาสตร์ว่า *

" การศึกษาชั้นปริญญาตรี ผู้ศึกษาจำต้องเรียนวิชาความเบื้องต้นเกี่ยวกับ กฎหมายทั่วไป (ธรรมศาสตร์) ธรรมนุญศาลยุติธรรม กฎหมายรัฐธรรมนูญ กฎหมายการเลือกตั้ง กฎหมายปกครอง กฎหมายอาชญา กฎหมายแพ่งพาณิชย์ กฎหมายระหว่างประเทศแผนก คดีเมือง กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีอาชญาวิธีพิจารณาความแพ่ง วิธีพิจารณาความ อาชญา กฎหมายลักษณะล้มละลาย

²⁵ จัดเป็นแผนกอิสระในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

²⁶ Prospectus : Department of Accountancy & Commerce (Bangkok : Chulalongkorn University, 2484), p. 3.

กฎหมายลักษณะพะยานและจิตวิทยา ลัทธิเศรษฐกิจ เศรษฐศาสตร์ กฎหมายการคลัง และระเบียบวิธีปฏิบัติราชการของทบวงการเมือง ตามที่มหาวิทยาลัยได้เลือกและวิชาอื่นซึ่งมหาวิทยาลัยจะกำหนดเพิ่มเติม"²⁷

ในปี พ.ศ. 2481 มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองได้เปิดวิชาสาขาสังคมศาสตร์ขึ้นอีกสาขา คือ พาณิชยศาสตร์และการบัญชี ทั้งสองสาขาจัดขึ้นเพื่อรับประกาศนียบัตรชั้นสูง เทียบเท่าปริญญาตรีที่มีการเรียนวิชาในท้องเรียนและการฝึกงานควบคู่กันไป²⁸

ส่วนการสอนในระดับปริญญาโทของมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์ก็คงเปิดสอนเฉพาะสาขาวิชาทางด้านสังคมศาสตร์เช่นกัน คือ (1) ปริญญาโททางนิติศาสตร์ ผู้จบจะได้เป็นนิติศาสตร์มหาบัณฑิต (2) ปริญญาโททางรัฐศาสตร์ ผู้จบจะได้เป็นรัฐศาสตร์มหาบัณฑิต (3) ปริญญาโททางเศรษฐศาสตร์ ผู้จบจะได้เป็นเศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต และ (4) ปริญญาโททางการทูต ผู้จบจะได้เป็นมหาบัณฑิตทางการทูต²⁹

สำหรับพัฒนาการทางด้านวิชาการสอนนั้นมหาวิทยาลัยในยุคนี้ ก็ยังคงมีลักษณะของวิชาการสอนเช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยในยุคก่อนคือประกอบด้วย

1. การบรรยาย
2. การประชุมอภิปรายกลุ่มย่อย
3. การทดลอง
4. การสอนโดยใช้อุปกรณ์และเครื่องมือต่าง ๆ เช่น ภาพยนต์

วิธีการบรรยายเป็นวิธีที่ใช้กันมาก โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองเนื่องจากมีผู้เรียนเป็นจำนวนมาก การใช้วิธีการอื่น ๆ ไม่สามารถจะกระทำได้ วิธีการบรรยายของมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองนั้นมีลักษณะดังนี้

26. ²⁷ พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง พุทธศักราช 2476, มาตรา

²⁸ บุญเย็น วอทอง, เรื่องเดิม, หน้า 100-101.

²⁹ พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง พุทธศักราช 2476, มาตรา 25.

" การสอนชั้นปริญญาตรีจะสอนอย่าง Elementaire ใหญ่ศึกษาได้ความรู้ทั่วไปอย่างกว้างๆ ส่วนการศึกษาลึกซึ้งนั้นเอาไว้สอนในปริญญาโท การสอนจะกระทำอย่างต่างประเทศ คือ พูดตลอดชั่วโมง ไม่มีการบอกให้จดแต่จะมีคำสอนจำหน่ายคืออัตราย่อเมเยาที่สุด เมื่อประมาณว่าพูดหนึ่งชั่วโมงได้ข้อความประมาณ 8 หน้า กระดาษพูดสลับ ไม่เว้นบรรทัด เช่นนี้ หนึ่งชั่วโมงการสอนที่กะไว้ในร่างจึงลดลงมาได้ อีก"³⁰

การสอนในระดับปริญญาตรีของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยก็เช่นเดียวกัน ส่วนใหญ่เป็นการบรรยายของอาจารย์ผู้สอนแล้วนิสิตผู้เรียนก็จดคำสอนนั้นไว้เองและถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องพยายามทำความเข้าใจและจดจำคำสอนเหล่านั้นไว้ให้ได้อย่างดี เพราะการค้นคว้าหาความรู้อื่น ๆ ยังไม่มีความจำเป็นและยังไม่มีอุปกรณ์อื่น ๆ เช่นหนังสือหรือวารสารอย่างมากพอ³¹ ลักษณะของการบรรยายก็เป็นไปในทำนองการประชุมอภิปรายกลุ่มย่อย (Conference) ไปในตัว เพราะจำนวนนักเรียนในแต่ละห้องมีไม่มากนัก อย่างมากก็ไม่เกิน 40 คน

วิธีการประชุมอภิปรายกลุ่มย่อย จะมีที่ใ้ช้อยู่มากก็ในสาขาวิชาทางการแพทย์ เพราะลักษณะการเรียนยังไม่มีความจำเป็นมากนัก จะมีที่ใ้ช้อยู่มากก็ในสาขาวิชาทางการแพทย์ที่ต้องการความเข้าใจโดยเฉพาะ³² นอกนั้นก็ใช้ในระดับปริญญาโทเป็นส่วนใหญ่ ดังมีประกาศระเบียบการศึกษาชั้นปริญญาโท ของมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองตอน หนึ่งว่า

" การสอน (ในระดับปริญญาโท) นั้นผู้สอนจะไม่บรรยายเหมือนการสอนในชั้นปริญญาตรีแต่ผู้สอนจะได้กระทำโดยวิธีนี้

1. กำหนดหัวข้อตามแผนผังให้นักศึกษาเตรียมคิดค้นคว้าไว้ เมื่อถึงกำหนด

³⁰ บุญเย็น วอทอง, เรื่องเดิม, หน้า 77

³¹ สัมภาษณ์ ศาสตราจารย์ ฉลวย วุฑฒิตย์, วันเวลาเดิม

³² Faculty of Medicine Announcement 1936-37, เรื่องเดิม, หน้า 20.

เวลา ผู้สอนจะได้ชักได้เรียงนักศึกษาเพื่อทดลองว่านักศึกษามีความเข้าใจเพียงใดสนใจเพียงใด คนกว่าใดเพียงใด

2. กำหนดหัวข้อให้นักศึกษาเรียงเรียงมาใหญ่สอนตรวจหรือให้เตรียมมาแสดงปรากฏการณ์ในห้องเรียน ผู้สอนฟังคำทบทวนวิธีเรียงเรียง วิธีแสดง ฯลฯ

3. วิชาบางอย่างซึ่งอาจแสดงให้เห็นได้ ผู้สอนจะได้พานักศึกษาไปดูการนั้นประกอบด้วย

4. แนะนำเพิ่มเติมในบางข้อบางตอน³³

ส่วนวิธีการทดลองและการใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ นั้น เป็นวิธีการสอนในลักษณะของวิชาการคำนวณวิทยาศาสตร์และวิทยาศาสตร์ประยุกต์ โดยเหตุนี้ ซึ่งใช้กันมากในการศึกษาวิชาคำนวณวิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์³⁴ และแพทยศาสตร์³⁵ เป็นต้น ซึ่งวิชาเหล่านี้จะมีภาคที่ว่าควยการทดลอง (Laboratory) ไว้เกือบจะทุกวิชา

สำหรับเรื่องการวัดผลการศึกษานั้น มหาวิทยาลัยในระยะนี้เริ่มมีระเบียบแบบแผนที่ค่อนข้างตายตัว เป็นรูปแบบที่ชัดเจนขึ้น รูปแบบที่ปรากฏชัดนั้นมีอยู่ 4 ประการคือ

³³มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง, "ระเบียบการศึกษาระดับปริญญาโท" ประกาศเมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม 2429 ข้อ 2

³⁴ดูรายละเอียดใน Prspectus: College of Engineering B.E. 2481 ภาคที่ว่าควยรายละเอียดของแต่ละวิชา

³⁵ดูรายละเอียดใน Faculty of Medicine Announcement 1936 - 37 ภาคที่ว่า ควยรายละเอียดของแต่ละวิชา

- 1. การเก็บคะแนนระหว่างปี
- 2. การสอน
- 3. การทำวิทยานิพนธ์
- 4. การฝึกงาน

การเก็บคะแนนระหว่างปี นับว่าเป็นความพยายามของอาจารย์ผู้สอนที่จะให้การจัด
 ผลการศึกษามีลักษณะกว้างขวางและวัดผลได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นในหลายสาขาวิชา
 จึงได้อธิบายเรื่องคะแนนระหว่างปีเป็นระเบียบที่สำคัญอีกด้วย สาขาวิชาที่ถือเอาคะแนนระ
 หว่างปีเป็นส่วนหนึ่งของการวัดผลก็คือ สาขาคานอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์สาขาวิศวกรรม
 ศาสตร์ สาขาพิษยศาสตร์และการบัญชี ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยซึ่งมีกล่าวไว้ในระเบียบการ
 สอบไล่ของคณะดังกล่าวคือ ของคณะอักษรศาสตร์ มีระเบียบว่าด้วยการสอบไล่และเลื่อนชั้นว่า

" 1. ทุกแผนกจะมีการสอบไล่ประจำปีในปลายภาคเรียนที่สามทีปี ส่วนการ
 สอนย่อยไปวิชาใดวิชาหนึ่งระหว่างปีนั้นอาจจัดใหม่ขึ้น ณ เวลาใด เวลาหนึ่ง แล้ว
 แต่หัวหน้าแผนกวิชานั้นจะเห็นสมควร

.....

5. ในการตัดสินคะแนนปลายปีในวิชาหนึ่งวิชาใดนั้น มิได้นับแต่คะแนนที่ได้ใน
 การสอบไล่ปลายปีอย่างเดียว อาจะนับรวมคะแนนที่ได้จากงานที่นักศึกษาทำมาตลอดปี
 หรือคะแนนจากการสอบย่อยดังที่ได้ระบุไว้ในหัวข้อ 1 ด้วยก็ได้"³⁶

คณะวิศวกรรมศาสตร์มีกล่าวไว้ในระเบียบการสอบไล่และเลื่อนชั้นว่า

" 1. Grading
 A year grade in a certain subject is the sum of the
 following items:
 a. 10% of the work obtained in each of the first and
 second terminal examination (e.g. together 20%)

³⁶ คณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์, ระเบียบการและหลักสูตร (พระนคร:
 โรงพิมพ์บางกอกใหม่, 2482), หน้า 34.

b. 40% of the work obtained in the annual final examination

c. 40% of the work obtained for the whole year work, including examination (C.E. student's notes field work in surveying, homework, during of all kinds, laboratory, report surveying, camp reports, etc.)³⁷

และของแผนกวิชาพาณิชยศาสตร์และการบัญชีมีกล่าวไว้ในระเบียบการสอบไล่และ
เดือนชั้นเช่นกันว่า

" In determining a student's final work in any subjects at the end of a year, consideration may be given, not only to the work obtain in the final examination, but also to the work obtained for work done during each of the these terms of that year or for any additional test"³⁸

จะเห็นได้ว่าการศึกษาในระดับปริญญาตรีของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้ให้ความสำคัญแก่คะแนนเก็บระหว่างปีเป็นอย่างมาก เพราะแต่ละคณะแต่ละสาขาวิชา จะบังคับเกณฑ์นี้ไว้ในระเบียบการสอบไล่และการเดือนชั้นอยู่เสมอ แต่ในทางปฏิบัติแล้วไม่มีหลักฐานที่จะกล่าวอย่างแน่ชัดว่าผู้สอนได้ยึดถือปฏิบัติตามหรือน้อยเพียงใด

นอกจากนี้ในระดับปริญญาโทของมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง ก็ได้ถือคะแนนการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนหรือคะแนนเก็บเป็นส่วนของการวัดผลที่สำคัญด้วยดังมีระเบียบไว้ใน "ระเบียบการศึกษาชั้นปริญญาโท" ข้อ 5 ว่า

" นักศึกษาทุกคนต้องมาฟังคำสอน เว้นแต่จะมีเหตุพิเศษ เช่น พำนักอยู่ต่างจังหวัดหรือมีเหตุอื่นซึ่งมหาวิทยาลัยเห็นสมควร ผู้สอนพึงให้คะแนนในการฟังคำสอน

³⁸Prospectus: Department of Accountancy and Commerce

(Bangkok: Chulalankarana University, 2484), p. 14.

เป็นคะแนนทำนองการสอบได้ และเมื่อสิ้นกำหนดการสอบแล้วจะไ้รวบรวมขึ้นคิดเป็นส่วนร้อย คะแนนนี้เป็นคะแนนที่ไขว่คว้าเพิ่มในการสอบได้อีกไม่เกิน 30% ของวิชาหนึ่ง ๆ

แต่สำหรับนักศึกษาที่พำนักอยู่ในต่างจังหวัดไม้อาจจะมาฟังคำสอนได้ มหาวิทยาลัยจะไ้จัดไ้ให้มีบันทึกการสอนในวันหนึ่ง ๆ จำหน่ายให้ และนักศึกษาประเภทนี้ ผู้ใดไ้แสดงว่าไ้เรียบเรียงเรื่องที่ผู้สอนไ้กำหนดไว้ หรือไ้ทำการค้นคว้าหาความรู้หรือถ่ายทอดความรู้ไ้แก่นักศึกษาในชั้นปริญญาตรีในต่างจังหวัดนั้นประการใดแล้วก็ไ้รายงานมาไ้คณะกรรมการทราบ คณะกรรมการมหาวิทยาลัยจะไ้วินิจฉัยให้คะแนนอนุโลมเช่นเดียวกับนักศึกษาที่มาฟังคำสอน"³⁹

โดยลักษณะนี้เองจึงอาจกล่าวไ้ความหาวิทยาลัยในช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองระยะแรกนี้ไ้ให้ความสนใจแก่คะแนนระหว่างปีเป็นพิเศษทั้งในระดับปริญญาตรี และระดับปริญญาโทควบคู่กันไ้ไปไ้ยิ่งอย่างน้อยก็ไ้เป็นความพยายามอย่างหนึ่งของมหาวิทยาลัยอกระเปียบนี้ไ้ที่จะประกันคุณภาพของบัณฑิตไ้

การวัดผลที่สำคัญมากและใช้กันมากอีกอย่างหนึ่งคือ การสอบและโดยทั่วไปแล้วจะถือเอาการสอบเป็นการตัดสินขั้นสุดท้ายและเด็ดขาด การสอบเท่าที่ปรากฏในสมัยนี้มี 2 แบบ คือ (1) สอบข้อเขียนและ (2) สอบปากเปล่า

ในการสอบข้อเขียนนั้นทุกสาขาและทุกมหาวิทยาลัยต่างถือเอาการสอบประเภทนี้เป็นสิ่งสำคัญเช่นกัน และมีการปฏิบัติโดยรัดกุม ละเอียดยและรอบคอบมาก แต่ละมหาวิทยาลัยแต่ละคณะก็มีระเบียบเฉพาะของตนเองออกมาเป็นคราว ๆ ไปว่าการสอบแต่ละครั้งนี้ลิตจะตอง

³⁹ มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง, "ระเบียบการศึกษาชั้นปริญญาโท" ประกาศเมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม 2429, ข้อ 5.

เตรียมอะไรบางอย่างนอกจากความรู้ที่จะทดสอบและจะต้องปฏิบัติตัวอย่างไร เช่นจะต้องมีเวลาเรียนเพียงพอ ชำระเงินกาสมัครแล้วไ้ทำงานครบตามที่กำหนดไว้แล้ว⁴⁰ เป็นต้น

การสอบปากเปล่าเป็นข้อกำหนดของมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง โดยเฉพาะ ซึ่งตราไว้ในพระราชบัญญัติของมหาวิทยาลัยว่า

" การสอบได้ใหม่ใดทั้งสอบเขียนและสอบปากเปล่า หรือปากเปล่าอย่างใดก็ตามที่มหาวิทยาลัยจะได้มีข้อมบังคับกำหนดไว้

การสอบเขียนนั้นให้กรรมการสอบได้กำหนดหัวข้อให้ผู้สอบหัดเรียนเรียงแต่งเรื่องตามหัวข้อนั้น และให้มหาวิทยาลัยกำหนดด้วยกฎหมาย หนังสือ และเอกสารใดซึ่งยอมให้ผู้สอบได้คนใดก็ได้ในที่สอบได้ เพื่อประกอบแต่งเรื่องนั้น

การสอบปากเปล่านั้นให้กรรมการซักถามผู้สอบได้ โดยมีวัตถุประสงค์จะทราบว่าผู้สอบได้มีความรู้ลึกซึ้งในวิชานั้นปานใด และจะแสดงได้ทันเวลาที่ตามสมควรหรือไม่ มหาวิทยาลัยจะกำหนดด้วยกฎหมาย หนังสือ และเอกสารใด ซึ่งยอมให้ผู้สอบได้คนใดก็ได้ในที่สอบได้บ้างหรือไม่โดยก็ได้ ตามชนิดของวิชาที่สอบได้"⁴¹

นอกจากนั้นในการสอบปากเปล่านั้นมหาวิทยาลัยยังอนุญาตให้มหาชนเข้าฟังการสอบได้อีกด้วย⁴²

ลักษณะการสอบของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์นี้ครอบคลุมทั้งการสอบในระดับปริญญาตรี ปริญญาโทและปริญญาเอกพร้อมกันไป

การตรวจให้คะแนนในสมัยนี้มีอยู่ด้วยกัน 3 ประเภทคือ (1) การให้เป็นคะแนนจำนวน

⁴⁰ รายละเอียดในเรื่องนี้เป็นคำแนะนำมากกว่าระเบียบ

⁴¹ พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง พุทธศักราช 2476

มาตรา 30

⁴² พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง พุทธศักราช 2476

มาตรา 31

เลขที่คะแนนเต็ม 20 และ (3) การให้คะแนนเป็นตัวอักษร

การให้คะแนนเป็นจำนวนเลขนั้นถือเป็นหลักปฏิบัติกันทั่วไป โดยคิดให้คะแนนเต็มทั้งหมดเป็น 100 เมื่อมารวมกันแล้วใครได้เกินกว่า 60 จะถือว่าผ่านการสอบวิชานั้น คะแนนแต่ละกลุ่มถือเป็น เกรด 1, 2, 3 หรือ 4 แล้วแต่คะแนนมากน้อยที่ได้รับดังนี้

"Passing Grades

The grades for the year (calculated as specified in item 1) are classified as follows

Grades from 90 to 100% fall under Grade 1 and are ranked as "excellent"

Grades from 80 to 89% fall under Grade 2 and are ranked as "very good"

Grades from 70 to 79% fall under Grade 3 and are ranked as "good"

Grades from 60 to 69% fall under Grade 4 and are ranked as "passing"

Grades below 60% mean failure"⁴³

ระบบตัวเลขอีกประเภทหนึ่งให้คะแนนเต็มเป็น 20 คนที่สอบได้ได้เกิน 10 ขึ้นไป จึงจะถือว่าสอบได้ได้ ระบบนี้เป็นระบบการสอบของมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง⁴⁴

ส่วนระบบตัวอักษรนั้นมีใช้ในคณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ซึ่งประกาศเป็นระเบียบไว้ว่า

" คณะกรรมการประจำคณะจะประกาศผลของการสอบไล่ทั้งหมดโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้และแบ่งคะแนนเป็นขั้นดังนี้คือ ก, ข, ค, ง, และ จ, (A, B"

⁴³ระเบียบการสอบไล่และเลื่อนชั้น คณะวิศวกรรมศาสตร์ พ.ศ. 2481" ข้อ 2

⁴⁴มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง "ระเบียบการสอบไล่ในหลักสูตรชั้นปริญญาตรี" ประกาศเมื่อ 3 ตุลาคม 2477 ข้อ, 17.

C, D, และ F) และชั้น จ. (คือชั้นที่ได้ต่ำกว่า 60% ให้นับเป็นตก"⁴⁵

อย่างไรก็ตามแม่จะประกาศเป็นตัวอย่างก็ตามแต่ตัวอย่างแต่ละตัวก็เทียบมาจาก
คะแนนนั่นเอง⁴⁶

ระบบการวัดผลที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือการทำวิทยานิพนธ์ (Thesis) ซึ่งมีสาขา
วิชาที่จะต้องทำวิทยานิพนธ์คือ สาขาวิศวกรรมศาสตร์และแพทยศาสตร์ การทำวิทยานิพนธ์
ส่วนใหญ่จะใช้เวลาในช่วงระยะ 2 เทอมสุดท้ายของปีที่ 4 การเลือกเรื่องและดำเนินงาน
จัดทำรวมถึงการเขียนคานต่าง ๆ จะต้องทำไปโดยได้รับความเห็นชอบจากแผนกวิชาและ
อาจารย์ที่ปรึกษาเสียก่อน โดยปรกติแล้วมักจะมีการสอบปากเปล่าในเรื่องเกี่ยวกับที่ทำวิทย
นิพนธ์นั้นด้วย การให้คะแนนอนุโลมตามคะแนนของการสอบแต่ละวิชา⁴⁷

สำหรับการฝึกงานนั้นถือเป็นภาคบังคับของการศึกษาทางด้าน วิทยาศาสตร์และการ
บัญชีทั้งของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์สำหรับของจุฬาลงกรณ์มหาวิท
ยาลัยนั้น จะต้องฝึกงานต่อหลังจากจบปีที่ 4 แล้วอีก 1 ปี⁴⁸ ส่วนของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
นั้น รวมระยะเวลาของการศึกษาและการฝึกงานแล้วต้องไม่น้อยกว่า 5 ปี⁴⁹

การวิจัย

การวิจัยของมหาวิทยาลัยในยุคหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองนี้ก็เช่นเดียวกับยุคก่อน
เปลี่ยนแปลงการปกครอง คือ ไม่มีหลักฐานที่แสดงว่าได้มีการวิจัยที่จัดทำขึ้นเพื่อวิชาการ หรือ

⁴⁵คณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์, "ระเบียบการสอบไล่และเลื่อนชั้น" ประกาศ
เมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2482, ข้อ 7.

⁴⁶สัมภาษณ์จากนายปลั่ง ฝนคร, วันเวลาเดิม

⁴⁷Prospectus: College of Engineering, , เรื่องเดิม, หน้า 16.

⁴⁸Prospectus: Department of Accountancy of commerce
เรื่องเดิม หน้า 17.

⁴⁹มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง, "ข้อบังคับว่าด้วยการศึกษาเพื่อ
ได้ประกาศนียบัตรชั้นสูงทางการบัญชี" 17 กันยายน 2481.

เพื่อต้องการบุกเบิก แสวงหาความรู้ใหม่ๆ คงมีแต่เฉพาะงานวิจัยเพื่อประกอบงานเฉพาะ
อย่าง เช่นเดียวกับยุคก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง คือ

ก. การวิจัยเพื่อประกอบหลักสูตรในชั้นปริญญา หลักสูตรในชั้นปริญญาที่องงานวิจัย
ในรูปของวิทยานิพนธ์ (Thesis) เป็นเครื่องกำหนดว่าจะครบตามหลักสูตรด้วยหรือไม่
คือ หลักสูตรวิศวกรรมศาสตร์ และหลักสูตรแพทยศาสตร์ ซึ่งมักจะใช้เวลาในช่วง 2 เทอม
ของปีสุดท้ายจัดทำวิทยานิพนธ์นี้⁵⁰

ข. การวิจัยเพื่อประกอบงานอาชีพ การวิจัยในลักษณะมีลักษณะเป็นงานเฉพาะบุคคล
มหาวิทยาลัยไม่ใคร่มีส่วนสนับสนุนโดยตรง เช่น บุคคลที่อยู่ในอาชีพแพทย์ หรืออาจารย์ในมหา
วิทยาลัย ซึ่งจะต้องศึกษาคนว่าควยตนเองประกอบการค้าเป็นอาชีพของงาน⁵¹

การบริการชุมชน

มหาวิทยาลัยยุคนี้ไม่ปรากฏหลักฐานว่าได้ดำเนินงานในค่านบริการชุมชนแต่อย่างใด
คงทำหน้าที่เพียงให้การศึกษาแก่นิสิตแต่เพียงประการเดียว ในส่วนจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
นั้นได้มีการจัดพิมพ์หนังสือมหาวิทยาลัยออกจำหน่ายแก่นิสิต และประชาชนทั่วไปอยู่บ้าง แต่ก็
ไม่ปรากฏจุดมุ่งหมายแน่ชัดว่าจัดทำขึ้นเพื่อการบริการแก่ชุมชน

สรุปและวิเคราะห์

การปรับปรุงพระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเสียใหม่ในปี พ.ศ. 2477 โดย
ให้หน้าที่ "เป็นสถานศึกษาและคนควาในศาสตร์ต่าง ๆ โดยมุ่งจะศึกษาวิชาที่ขั้นสูง และทะนุ

⁵⁰ วิทยานิพนธ์นี้ หน้า 69

⁵¹ สัมภาษณ์ ศาสตราจารย์ฉนวน วุฑฒิตย์, วัน เวลาเดิม.

วัฒนธรรมของชาติ" เท่ากับเป็นการย้ำพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงสถาปนจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น และเพิ่มหน้าที่ของมหาวิทยาลัยในการทำนุบำรุงวัฒนธรรมขึ้นอีกหน้าที่หนึ่ง ในขณะที่เดียวกันมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ก็มุ่งมั่นจะสอนและให้การศึกษาทางคานกฎหมาย และคานการเมืองแก่ประชาชนให้มากและกว้างขวางขึ้น

จุดมุ่งหมายของมหาวิทยาลัยในยุคนี้ จึงครอบคลุมถึง (1) การศึกษาค้นคว้าศาสตร์ต่าง ๆ (2) ส่งเสริมวิชาชีพ (3) ทะนุบำรุงวัฒนธรรม และ (4) ส่งเสริมความรู้คานธรรมศาสตร์ และการเมืองเป็นสำคัญ การดำเนินงานของมหาวิทยาลัยในคานการจัดการสอนได้มีพัฒนาการไปในทางที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายดังกล่าวพอสมควร

เริ่มแต่การรับนักศึกษาเข้าเรียนนั้นเปิดโอกาสกว้างขวางขึ้น วิชาการทางคานอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ได้ขยายขึ้นไปถึงชั้นปริญญาตรี มีการขยายและปรับปรุงวิชาชีพคานต่าง ๆ ให้สูงขึ้นโดยวิชาชีพแพทย์เพิ่มสาขาสัตวแพทยศาสตร์ขึ้น เพิ่มวิชาชีพคานสถาปัตยกรรมศาสตร์ และพาณิชยศาสตร์และการบัญชี พัฒนาการคานอาชีพจึงเป็นไปอย่างคอนขวางกว้างขวาง

การส่งเสริมความรู้คานธรรมศาสตร์ และการเมืองนั้น มีพัฒนาการไปในทางที่เปิดโอกาสให้แก่วิชาญเรียนมากขึ้น มีการเปิดสอนในต่างจังหวัด จัดสอนในระดับปริญญาโทเป็นครั้งแรก

ส่วนพัฒนาการคานทะนุบำรุงวัฒนธรรมนั้น ไม่ปรากฏว่ามีหลักสูตร การสอนที่เกี่ยวข้องหรือกิจกรรมที่สนับสนุนจุดมุ่งหมายอย่างชัดเจนพอ

พัฒนาการที่เห็นได้ชัดและมีความต่อเนื่องกับพัฒนาการในยุคก่อนอย่างหนึ่งก็คือ การดำเนินการศึกษาตามแบบอย่างต่างประเทศขอเสนอแนะให้ จางอาจารย์ชาวต่างประเทศ ของสภาการศึกษาที่ดี ผู้บรรยายของมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง ก็ดี รวมทั้ง การศึกษาคณะเพิ่มเติม 20 ของมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์ฯ ก็ดี แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของ ต่างประเทศในการจัดการศึกษาไทยอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

นอกจากนั้นแล้วการศึกษาและคนควาในเรื่องของความรู้และข้อมูลที่เป็นของประเทศ ไทยเราเองยังไม่ปรากฏชัดเจนขึ้น ประกอบกับผู้สอนบางส่วนเป็นชาวต่างประเทศ และบาง ส่วนจบมาจากต่างประเทศ จึงทำให้ได้ข้อสรุปที่ค่อนข้างชัดเจนพอสมควรว่า เนื้อหาส่วนใหญ่ ที่ศึกษากันในมหาวิทยาลัยไทยเป็นความรู้ที่อิงต่างประเทศเสียเป็นส่วนมาก

ส่วนพัฒนาการของการจัดใหม่มหาวิทยาลัยสอนเฉพาะสาขาวิชา ก็เริ่มปรากฏให้เห็น อย่างชัดเจนแล้ว โดยการที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง รวมเอาวิชาการด้านรัฐ ศาสตร์ ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมาไว้เสียในที่แห่งเดียวกัน ปรากฏการณ์เช่นนี้จะเห็นได้อย่าง ชัดเจนยิ่งขึ้นในพัฒนาการของมหาวิทยาลัยยุคต่อไป

โดยเหตุนี้จึงกล่าวได้ว่าความหาวิทยาลัยในยุคของการเปลี่ยนแปลงการปกครองยุคแรก นี้ จึงทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ที่อิงต่างประเทศ และฝึกฝนอาชีพอันเป็นที่เดิมแล้ว ยังปู พื้นฐานและสร้างความเข้าใจในเรื่องของกฎหมาย และการเมือง ให้กับประชาชนอีกส่วน หนึ่งด้วย